

19 — 00

WWW — OPERADIVERSA — CZ

KONCERT PREMIÉR III

ŘÍJEN — 26 — 2023

PROVÁZEK.SKLEP — BRNO

PROGRAM

Matouš Hejl: *Vítr se v jarních horách zved* (2023) 6' PREMIÉRA

Ian Mikyska: *Curling* (2023) 10' PREMIÉRA

Edgar Alandia: *...con un oir...* (2023) 7' PREMIÉRA

Vojtěch Dlask: *Trois mélodies* (2023) 15' PREMIÉRA

Tomáš Vtípil: *Minulo* (2023) 20' PREMIÉRA

OBSAZENÍ

ConTRIology

Jana Vondrů soprán

Žaneta Vítová akordeon

Michal Grombiřík cimbál

Tomáš Vtípil elektronika

Produkce

Jiří Čevela, Petr Mečkovský,

Dominika Nováková, Lubor

Pokluda, Lenka Zlámalová

Text

Tereza Opálková

Grafika

Jakub Rejlek

Fotografie

Žaneta Havelková, Marek

Olbrzymek, Věra Vtípilová

O PROGRAMU

Slovo sijo [sidžo] označuje tradiční formu korejské poezie oblíbené především ve 14.—17. století nejčastěji pojednávající o ročních dobách. Báseň je nerýmovaná, určená ke zpěvu a má formu tří veršů o čtrnácti až šestnácti slabikách, které se zpravidla dělí na téma, rozvedení, proti-téma a závěr. Báseň *Vítr se v jarních horách zved* básníka U Tchaka (nebo také U'Tak) v překladu koreanisty Vladimíra Pucka a básníka Petra Borkovce zhudebnil **Matouš Hejl** pro mezzosoprán, akordeon a cimbál:

Vítr se v jarních horách zved — sníh slezl, zmizel kdovídkde.

Hned bych ten vítr z výšky vzal, aby mi vlasy rozcuchal!

Snad by to jíní na mých skráních, jak sníh na stránách slezlo pak!

Tento tvar opisuje i samotná skladba. Vítr je pozorován jakoby z povzdálí, jeho turbulentní pohyb se ve skladbě objevuje v podobě jakýchsi číselných spirál. Například úvodní část je členěna sledem 37—19—11—5, který vznikne tímto postupem: vezmi prvočíslo (37), v sestupné řadě po sobě jdoucích prvočísel vynech následující tři (31, 29, 23), vezmi další prvočíslo (19), vynech dvě (17, 13), vezmi další (11), vynech jedno (7) a vezmi poslední (5).

Matouš Hejl

Do atmosféry skladby uvádí introdukce postavená na prodlévách v akordeonu. Nad ním tremolem, trylky a dlouhými tóny zvýrazňujícími ojedinělý tónbr preluduje cimbál. Do postupně zahušťující se faktury, v níž můžeme slyšet zvukomalebnost připomínající vítr, vstupuje mezzosopránový hlas. Samotná báseň je zhudebněna jako okamžik, skladatel ji uzavírá instrumentální částí, v níž naplno pracuje se všemi doposud užitými hudebními prostředky.

Curling je fyzicky nenáročný sport pro dvě mužstva o čtyřech hráčích, kteří se snaží dostat po ledu své kameny do předem vyznačeného prostoru. Sportovci si pomáhají košťaty, kterými mění směr a délku

dráhy odhozených kamenů. Jeho historie se píše již od 16. století a kořeny musíme hledat ve Skotsku, kde se tato hra provozovala v zimním období na zamrzlých rybnících a jezerech. Dnes je to jeden z nejpobulárnějších zimních sportů v Kanadě a od roku 1998 (Nagano) se v programu olympijských her objevuje jako sport plnohodnotný jak pro muže, tak pro ženy.

Pojmenovat dílo podle zimní zábavy vzešel z nápadu samotného hudebního uskupení ConTRIOlogy, pro které je napsáno. Kompozice v sobě snoubí práci se zvukem, barvou, časem a prostorem, jež utváří ojedinělou hudební plochu připomínající právě curlingové kameny v pohybu. **Curling Iana Mikysky** se skládá ze dvou koncepčně kontrastních částí — k první z nich náleží vypracovaná partitura, avšak druhá část strukturovaný notační záznam nemá. Je založená na principu improvizace dle předem stanovených pokynů skladatele (např. *no drama, no tension, take your time* atd.).

Přijel jsem pouze s několika vágními koncepty zaměřenými na přechod zvuku do ticha, ale k mému úžasu jako by všichni hned pochopili, o co mi jde, i přes poněkud rušivé podmínky. Bylo mi jasné, že tentokrát není potřeba dělat moc — stačí nastavit výchozí situaci a podmínky k přechodu do mnohem otevřenější, improvizací plochy.

V tomto obraze je Michal člen týmu vypouštějící kameny (a nosí tedy klouzavou podrážku na levé botě a protiskluzovou na pravé), zatímco Žaneta s Janou metou košťaty, čímž se led nahřívá a dráha kamene do ticha se prodlužuje až o několik metrů.

Ian Mikyska

Skladba s názvem **Con un oir cymbalom** (ve volném překladu *Za zvuku cimbálu*) bolívijského skladatele **Edgara Alandii** je v rámci večera jedinou kompozicí napsanou pro sólový nástroj, který, jak patrně z názvu, představuje cimbál. V miniatuře (či spíše krátké studii) se autor zaměřuje na zvukové, akustické a technické možnosti tohoto nástroje. I když Alandia sólistovi nepředepisuje žádné rozšíření

techniky a používá naprosto základní hudební a technické prostředky (např. glissando, tremolo aj.), jedná se o virtuózní dílo. Zevrubně vypsaná dynamika, citlivá práce s dozvukem a časem okořeněná chromatikou v prostřední části skladby posluchači nastiňuje, jak skladatel uvažuje nad komplexností cimbálu. Zároveň je dílo dokladem autorova neustálého hledání nové zvukovosti a naprosté fascinace tímto jevem.

...con un oir... je původně skladba pro kytaru a klavír. Proto se mi zdá, že by mohla dobře vyznít v tak originálním a komplexním nástroji, jako je cimbál. Myšlenka je jednoduchá — prostě exkurze dovnitř zvuku, aby si posluchači mohli udělat jeho vlastní prohlídku podle svého individuálního cítění. Zvláštní poděkování patří Michalu Grombířkovi za příležitost.

Edgar Alandia

Dráždivé texty z románu *Querelle de Brest* francouzského spisovatele, básníka a dramatika Jeana Geneta (1910—1986) mají hluboké ukotvení v queer tematice. Jejich silná nemravnost a překypující vášnivost až překračují hranu pornografie. Kontroverzi a vulgaritu ošacenou do poetického zvuku francouzského jazyka **Vojtěch Dlask** podkládá melodikou opojenou jemnou schubertovskou nostalgií. Lechtivý obsah tří básní zhudebněných ve skladbě **Trois mélodies** pak podtrhuje detailní prací se sólovým hlasem. V první části *Querelle et Nono* jsou výrazné pasáže, v nichž skladatel předepisuje různorodé způsoby šepotu podtrhující intimní atmosféru díla. Melodickou linku kopíruje akordeonový part, který motivicky doplňuje cimbál. Kontrastní prostřední díl označený jako *De cérémonie* svým pochodovým charakterem a tečkovanou rytmikou narušuje jistou tempovou bezbřehost, ke které se skladatel na konci první věty opět navrácí. Druhá věta s názvem *Deux frères* je psaná v písňové formě. Vztek, křik a velká gesta jsou hlavním rysem slok, jež střídá refrén charakteristický triolovým pohybem v cimbálu. Vše postupně graduje do závěrečného výkřiku „*Saute!*“ (Skoč!). *Nuit et solitude* — poslední

ze tří básní se formou a fakturou navrácí k první větě. Kontrastně poetický text doprovází nejen pestrá paleta motivů a barevných ploch, ale také konkrétní poznámky skladatele, jež z této části dělají tvar scénického charakteru.

Genetův text Querelle z Brestu pro mě přibližně mezi lety 2015—22 představoval radostnou práci. Jen zřídka kdy jsem tehdy vynořil hlavu z okruhu témat a textů s ním spjatých. V originální písňové (či ariózní) podobě jsou dnes tyto tři věty z něj prováděny poprvé a jsem za to rád! Problémem pro uvedení se ukázala zejména queer tematika, která na území katolické Moravy a do hájemství vždy veleslušné a okvádované umění hudby bohužel nepasuje.

... K tomu všemu Genet hovořívá o existenciální samotě (a jejím nemilém sejetí s narcismem) a smutek z nich obou je součástí mé hudby rovněž.

Vojtěch Dlask

Cyklus lidových písní *Moravská lidová poezie v písních* posbíraných Leošem Janáčkem se pro ConTRIology a skladatele, instrumentalistu **Tomáše Vtípila** stal hlavním inspiračním zdrojem. Společně vytvořili projekt s názvem *Minulo*, v němž propojují písně z Janáčkovy sbírky s vlastním kompozičním pojetím. *Minulo* nelze chápat jako čistě autorskou skladbu, ale hudební tvar rozprostírající se na pomezí úpravy, kompozice a řízení improvizace, jelikož v sobě spojuje typické prvky všech zmíněných forem.

Vzniká tak plynulé hudební pásmo plné ténbrů a zvukových ploch s výrazným emočním zabarvením, které zachovává prostotu a spontaneitu lidové písně a přidává jí esenci současnosti.

Tomáš Vtípil

Jelikož dílo nemá svůj pevný notový zápis a striktně danou dramaturgii, mohli bychom jej vnímat jako happening — improvizované představení. V něm se důraz klade na barevnost, rytmicko-melodické

figurace a motivy tvořené pomocí kombinace neobvyklých rozšířených technik, změn hlasových rejstříků či využití preparovaného cimbálu (ve smyslu *prepared piano* Johna Cage). Svobodný duch a osobitý hudební jazyk Tomáše Vtípila se pohybuje mezi elektronickou a akustickou hudbou bez žánrového ohraničení. Nadčasovost tohoto projektu a svéráznost koncepce umocňuje právě linie elektroniky, jež prostupuje celou produkcí. Jak z hlediska zvukového, tak i instrumentálního povyšuje posbírané lidové nápěvy a texty na jinou úroveň.

Trois mélodies

I Querelle a Nono / Querelle a Nono

„Dem na to. Otoč se. Bude to ráz dva.“

Klidně pokročil kupředu a položil ruku na svoje pohlaví, jako by se opřel o pružnou větev, a zdálo se mu, že se opírá sám o sebe.

Byl silný. Byl pánem.

Pohlédl na námořníkovy hýždě: byly malé a tvrdé, kulaté, suché a pokryté hustým tmavým rounem, které pokračovalo na stehnech a výš...

Některé kresby představující ženská stehna lze stínovat pomocí zakřivených tahů, po způsobu různobarevných kruhů na punčochách, které se nosívaly kdysi. Rád bych, aby taková byla i představa odhalené části Querellových stehen.

Přimáčkl ho. Vnikl do něj klidně.

Teplo Querellova vnitřku ho překvapilo.

— „Ono to s ním nebolí. Marná sláva, umí to.“

Cítil, jak do něho proniká a zabydluje se v něm nová přirozenost, zřetelně si uvědomoval, že ho rozleptává změna, která z něj dělá „nastavdiru“.

„A teď to rozpumpuju.“

Při prvním náraze, jehož síla byla vražedná, Querelle

zprvu tiše zaskučel, pak se ozval silněji a nakonec hekal
beze studu. Tak výrazný projev blaha dokazoval
Norbertovi, že námořník není muž v tom smyslu, aby v okamžiku
rozkoše uměl zachovat sebeovládání, chlapský
stud.

Querelleho semeno vystříklo do sametu.

II Deux frères / Dva bratři

„Svině! Nechals ho, ať tě omrdá. Že tě ta tvoje zkurvyloď
musela přivést zrovna sem! Hnuse!“

...

„Dělal jsem i horší věci. Dělán, co se mi zachce. A dekuj
se, nebo ti ukážu, kdo je hnus.“

...

„Svinskej buzerante!“

...

„Nechat se přeříznout od šéfa z bordelu. Ty svinská děvko!
A ono si to ještě bude dovolovat! Nechá se to vohnout, a ještě
to bude dělat ramena! Jak teď vypadám, já, s bráchou, co si
nechal natrhnout prdel!“

...

„...a ten jeho ksicht, když mi to ten čurák popisoval!“

...

Oba bratři se bili už pět minut.

Dva bratři, kteří se milují, až jsou si podobní...

(případně: Dva bratři, kteří jsou si tak podobní, až
se milují...)

...

„Pluju přes řeku skrytou mezi krajkami. Pomoz mi,
přirážím k tvému břehu...“

„Bude to tvrdé, bratře; příliš vzdoruješ...“

„Co to říkáš? Skoro tě neslyším!”

„Vrhni se na můj smích. Zachyt se. Nestarej se o svou bolest. Skoč.”

III Nuit et solitude / Noc a samota

Jste sami na světě, noc a samota obrovské terasy. Vaše dvojité socha se odráží v obou svých polovinách. Jste osamělí a žijete ve své dvojí osamělosti.

INTERPRETI

Cimbál, akordeon a zpěv, to je obsazení hudebního tria, které se zaměřuje na interpretaci soudobé klasické hudby a na volnou improvizaci. **ConTRIOlogy** vzniklo na podzim roku 2016 v prostředí brněnské Janáčkovy akademie múzických umění. Díky svému obsazení a využíváním rozšířených interpretačních technik propůjčuje skladbám jak od etablovaných skladatelů, tak od nastupující generace českých i slovenských skladatelů, jedinečné témbrové a zvukové možnosti. Repertoár tria tvoří skladby např. od Petra Grahama, Michala Nejtka, Daniela Skály, Ondřeje Kyase, Michala Wroblewského, Iana Mikysky, Radima Hanouska nebo Jiřího Lukeše.

Jana Vondrů (* 1991) je zpěvačkou, která se pohybuje na pomezí hudebních žánrů a především na poli soudobé a experimentální hudby. Koncertně i scénicky spolupracuje s Ensemble Opera Diversa. Je členkou uskupení Dust in the Groove propojující soudobou hudbu, jazz a improvizaci. Spolupracuje s multiinstrumentalistou Tomášem Vtípillem, se kterým mimo živé projekty (Woyzeck — Hadivadlo) nahrála

vokální party do divadelních a rozhlasových her. Stojí za vznikem a uvedením projektu Mikrooperly, který zasazuje operu do veřejného prostoru. Ve své sólové činnosti se nejvíce zajímá o české a světové písně 20. a 21. století. Jana absolvovala bakalářské studium na JAMU v Brně a magisterský stupeň pak na VŠMU v Bratislavě. Má za sebou spolupráci s Filharmonií Brno a Brno Contemporary Orchestra. Vystoupila například na festivalu NODO a Ostravské dny, brněnském festivalu elektronické a experimentální hudby Faun, Jazzfest Brno a na festivalu Opera. Na Expozici nové hudby uvedla operu Here Be Sirens americké skladatelky Kate Soper.

Žaneta Vítová (* 1991) se zaměřuje na soudobou vážnou hudbu, volnou improvizaci a autorskou tvorbu. Pravidelně interpretuje, uvádí premiéry a nahrává skladby současných autorů, jako jsou Jiří Lukeš, Alex Held, Peter Graham, Maki Ishii a další. Kromě tria ConTRIOlogy je členkou kapely Dust in the Groove Radima Hanouska a tvoří duet s hlasovou performerkou Annabelle Plum, se kterou loni vydaly autorské CD *Interference*. Je také autorkou hudební publikace *Akordeon vypráví*, která se zaměřuje na rozvoj improvizace a kreativity u začínajících akordeonistů. Pedagogicky působí na ZUŠ Kuřim. Pravidelně spolupracuje s nezávislými operními soubory Ensemble

Opera Diversa a Hausopera. Při studiu na Pražské konzervatoři získala několik ocenění v sólové i komorní hře v mezinárodní akordeonové soutěži v chorvatské Pule.

Michal Grombiřík (* 1991) je absolventem Janáčkovy konzervatoře a gymnázia v Ostravě ve hře na cimbál a JAMU v Brně v oboru hudební management. V roce 2009 a 2011 získal přední ocenění a zvláštní ceny poroty za provedení soudobé skladby na Mezinárodní soutěži ve hře na cimbál ve Valašském Meziříčí. Pravidelně spolupracuje se symfonickými orchestry, komorními orchestry a ansámblly v Čechách

i v zahraničí (např. Janáčkova filharmonie Ostrava, Orquestra Simfònica de Castelló, Ensemble Opera Diversa, Ostravská Banda, Brno Contemporary Orchestra, PMP Ensemble a další). Věnuje se také vlastním autorským projektům, premiérám nových skladeb, tvorbě hudby do divadelních představení a různým koncertním a nahrávacím spolupracím. Své hudební aktivity směřuje především na pole soudobé hudby, jazzu a volné improvizace. V současné době se rovněž věnuje studiu jazzové interpretace na JAMU v Brně a pedagogické činnosti.

Tomáš Vtípil (* 1981) je hudebník působící od roku 1997 na české experimentální a undergroundové scéně. Pro svou slabost pro přetížené PA systémy a další zvukové volby vnímané jako radikální, konfrontační či drsné je někdy přezdíván „výrobce hluku“, ale jeho produkce zahrnuje také komorní a sborovou hudbu, ambientní skladby, jazzem ovlivněné písně a improvizáční skladby, site-specific

zvukové instalace atd. Vtípil je aktivní jako sólový autor/performer (jeho sólový set obvykle obsahuje syrovou směs elektronické hudby a soudobé improvizace) i v různých kooperacích. Významná je například spolupráce s básníkem Pavlem Zajíčkem a jeho souborem DG 307, akustickým triem Urban, zpěvačkou Monikou Načevou, tanečnicí/choreografkou Luciou Kašiarovou, performerem Pasim Mäkelä, výtvarníkem Rolandem Rauschmeierem a mnoha dalšími. Mainstreamověji orientovanému publiku je znám jako skladatel scénické a filmové hudby.

NADCHÁZEJÍCÍ AKCE

2. listopadu 2023, 19:00

bazilika Nanebevzetí Panny Marie v Brně

Requiem

DURUFLÉ

Uvedení působivého díla Requiem skladatele Maurice Duruflého v podání sboru Ensemble Versus a varhaníka Ondřeje Múčky.

4. listopadu 2023, 18:00

kostol Sedembolestnej Panny Márie v Skalici

Requiem

DURUFLÉ

Uvedení působivého díla Requiem skladatele Maurice Duruflého v podání sboru Ensemble Versus a varhaníka Ondřeje Múčky, tentokrát za hranicemi.

28. listopadu 2023, 19:00

foyer Domu umění města Brna

Double Concerto

WIESNER — SHAW — BIBIK

Výjimečný koncertantní večer s houslistou Milanem Pařou se světovou premiérou skladby Martina Wiesnera za řízení Mariána Lejavy.

16. prosince 2023, 19:00

CO.LABS v Brně

Druhé město

KYAS

Symbolické propojení orchestrální a divadelní linie souboru při premiérovém uvedení opery Ondřeje Kyase o dvou dějstvích na motivy stejnojmenného románu Michala Ajvaze s Alešem Janigou, Janou Vondřů a Janem Šťávou v hlavních rolích, za hudebního nastudování Gabriely Tardonové a v režii Kateřiny Křivánkové.

Všechny změny vyhrazeny.

www.operadiversa.cz

www.facebook.com/operadiversa

www.instagram.com/operadiversa

B | R | N | O |

BRNO
MĚSTO
HUDBY

Podpořte nás, číslo účtu 205149060/0300. Děkujeme!
www.operadiversa.cz